

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Stille barn og lek

Silent children and play

Kandidatnummer 407

BLUBACH-1 19H

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, samfunnsfag og religion

Barnehagelærerutdanningen

Veileder: Kjerstin Sjursen

Innleveringsdato: 16.06.2020

Ord: 9703

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Abstract

The purpose of this study is to see what the kindergarten teachers can do to help the silent children. By using literature, theories and empiricism, I will be talking about the silent children, the ones that are hard to notice during a hectic day. The silent children can be easy to overlook, when there are other children that crave your intention more than the silent children do. It is important to notice them, understand them, and also helping them, with the support that they need. Not seeing, and not helping the ones that need it, can be harmful for them in the future, seeing as they will not have the same experiences and knowledge, that the other children have.

First, I will present literature for this theme, where I will be talking about five topics, Children's play, social competence, silent children, the adult's role, and including. The same topics will repeat in the other parts of the bachelor as well. I will then present my method for this research, which will be qualitative interview. Further, I am going to present my findings in the interview. Lastly, I will discuss all my findings from the literature, and from the interviews.

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	3
1.1 Valg av tema	3
1.2 Problemstilling	3
1.3 Begrepsavklaring	3
1.4 Oppbygging av oppgaven	4
2. TEORI	4
2.1 Barns lek	4
2.2 Sosial kompetanse – En viktig opponent i hverdagen	5
2.3 Stille barn	6
2.4 Voksenrollen	7
2.5 Inkludering, en del av voksenrollen	9
3. METODE	10
3.1 Kvalitativ eller kvantitativ	10
3.2 Valg av intervjuguide	10
3.3 Valg av intervjupersoner	10
3.4 Validitet og reliabilitet	11
3.5 Feilkilder	11
3.6 Ethiske hensyn	12
4. ANALYSE	12
4.1 Hva mener pedagogene om barns lek?	12
4.2 Sosial kompetanse	13
4.3 Hva mener pedagogene kjennetegner stille barn?	15
4.4 Voksenrollen, hvordan fange opp stille barn?	15
4.5 Inkludering av stille barn	16
5. DRØFTING	17
5.1 Barns lek	17
5.2 Sosial kompetanse gjennom lek	18
5.3 Kjennetegn på stille barn	19
5.4 Voksenrollen	21
5.5 Inkludering, en del av voksenrollen	22
6. AVSLUTNING	24
7. LITTERATURLISTE	26
8. VEDLEGG	27

1. Innledning

1.1 Valg av tema

I barnehagen er lek et stort tema, og mange bruker dette som en metode for læring. Når jeg begynte å tenke på hva jeg ville skrive om i min bachelor oppgave, tenkte jeg først på lek, da dette er noe jeg synes er veldig interessant. Alle læringsmuligheten som finnes i lek, er mange, og det er derfor veldig viktig og spennende. Men jeg var fortsatt ikke helt fornøyd med problemstilling og tema om bare lek, da dette er veldig vidt. Derfor begynte jeg å tenke tilbake til min tid i praksis og når jeg har jobbet i barnehage. Hva med de barna som ofte blir kategorisert som «stille», og kan bli «usynlige» for personalet, og som deltar lite i sosiale settinger, som lek?

Desto mer jeg tenkte på det, desto fler spørsmål dukket opp, og jeg bestemte meg for at det er akkurat dette jeg vil undersøke mer.

1.2 Problemstilling

«Hvordan kan personalet jobbe med å hjelpe stille barn ved bruk av lek?»

Problemstillingen ble formet etter som jeg gjorde flere undersøkelser, gjennom å se på forskningsartikler og bøker. Å lese mer om det, og å få mer kunnskap hjalp meg å sortere tankene mine rundt temaet. Jeg leste mye om barns lek, barns læring gjennom oppveksten, psykologi og også om barns forhold til hverandre i lek. Hovedfokuset mitt vil være på stille barn, men jeg vil også finne ut mer og se om lek er en god metode å bruke for å hjelpe de stille barna til å sosialisere seg og lære. Jeg har valgt å se på lek og stille barn sammen, fordi jeg opplever at i litteraturen, henger ofte de ordene sammen.

1.3 Begrepsavklaring

Når en leser i litteratur, kommer man over mange forskjellige ord på «stille barn», både stille, innagerende, introvert, innadvendt og flere. Det er flere ord man kan bruke for barn som ikke stikker seg sånn ut i barnehagen, og er mer tilbaketrukkent. Jeg har brukt tid på å bestemme meg for hvilket ord jeg ville bruke, men kom frem til at stille var det beste ordet, da dette beskriver godt atferden til disse barna, og er bedre for min oppgave. Ordet beskriver barna

som ikke alltid stikker seg ut, og som ofte kan bli oversett fordi de er stille. Og nettopp det med å bli oversett er et viktig perspektiv som vi som fagpersoner ikke må la skje.

1.4 Oppbygging av oppgaven

Oppgaven min består av fem hoveddeler. I teori delen, der jeg kommer til å redegjøre for teori rundt mitt tema, både rundt lek og dens viktige plass i barnehagen, og også teori om stille barn, sosial kompetanse og voksenrollen i barnehagen når det kommer til de stille barna. Alle disse temaene har jeg valgt ettersom det disse vil være viktig og gi oss kunnskap ovenfor stille barn. Del to vil handle om metodebruken min i denne oppgaven. Her vil jeg begrunne hvilken metode jeg har valgt og hvorfor, og også redegjøre for hensyn som blir tatt i løpet av intervjuene. Del tre vil bestå av en analyse av intervjuene som jeg har hatt. Del fire vil være drøftingsdelen, og der kommer jeg til å diskutere rundt funn både i litteraturen, og også i intervjuene mine. Del fem, vil være en avslutning av min oppgave. Jeg legger til litteraturliste og vedlegg på slutten.

2. Teori

2.1 Barns lek

Det å være barn, er ofte knyttet til det å leke. Barn har rett til å kunne leke, og det er også oppført i FNs barnekonvensjon: «Barnet har rett til hvile, fritid og lek, og til å delta i kunst og kulturliv» (Øksnes, 2016, s. 47). Lek har alltid vært et viktig område i pedagogikken, både innenfor pedagogisk forskning, pedagogisk debatt og pedagogisk praksis (Lillemyr, 2016, s. 30).

Lek er et hovedområde for pedagogisk virksomhet i barnehagen, og et av de mest sentrale temaene i faget. Lek er en viktig aktivitet i barnehage barnas liv, og den har en sterk appell til barns engasjement (Lillemyr, 2016, s. 32). Ikke bare er lek noe som er gøy for barna, lek bidrar også til læring. Det finnes mange syn på barn, og hvordan de tilnærmer seg læring, og det er mange som mener at lek er den mest dominerende virksomheten hos barn, da lek har stor betydning for barns fysiske og psykiske utvikling (Lillemyr, 2016, s. 32). Det er nettopp gjennom lek at barn skaffer seg erfaringer og gjør seg kjent med omgivelsene rundt seg.

I leken kan barn lære fra andre barn, både når det gjelder språk, motorikk, sosial mestring, og også sosial kompetanse (Lillemyr, 2016, s. 36). Dette er gode eksempler på hvordan en i barns

lek kan se at personutvikling og sosialisering gjensidig griper inn i hverandre. Det er slik barn tilnærmer seg mye av de kunnskapene de har, og det er med på å prege hvordan de vokser seg inn i samfunnet (Lillemyr, 2016, s. 36).

2.2 Sosial kompetanse – En viktig opponent i hverdagen

Sosial kompetanse er en viktig opponent i hverdagen, og det er en stor del av det sosiale livet til mennesker. Askland og Sataøen (2013) definerer det slik «Sosial kompetanse handler om å mestre samspill med andre og å lykkes i omgang med andre» Askland og Sataøen (2013, s. 150). Det vil si at det handler om forholdet man har til andre mennesker. Askland og Sataøen (2013, s. 150) påpeker også at det er en sterk sammenheng mellom opplevelsen av selvverd og opplevelsen av sosial kompetanse. Om man har dårlig sosial kompetanse, kan man kjenne på en mindre selvverd enn dem som har god sosial kompetanse. Dette er nettopp fordi selvverd er et produkt av sosial samhandling, der det å få bekreftelse av en selv og det å bli akseptert for den en er, er viktige element i samhandlingen (Askland og Sataøen, 2013, s. 150).

Lamer (2016, s. 10) nevner i sin bok om sosial kompetanse, at sosial kompetanse ikke er medfødt, og det er noe man må lære. Hun skriver at mangel på sosial kompetanse, kan føre til dårlig samhandling med barn og med voksne. Dersom barn stadig mislykkes i samspill med andre, kan det føre til tap av status, mange irettesettelser fra voksne, og avvisninger fra andre barn. Videre forteller Lamer (2016) at slike gjentatte negative opplevelser kan føre til at de går glipp av mange positive erfaringer og læringsmuligheter som et godt samspill kan bidra med.

Man kan se en sammenheng mellom kvaliteten på lek, oppdragelse og omsorg, og barnets sosiale kompetanse (Lamer 2016, s. 12). I barnehagen i dag dedikeres det mye tid til fri lek, og læringsmulighetene og mulighet for sosiale utfordringer er mange for barn som deltar aktivt i lek (Lamer 2016, s. 12). I barnehagen får barna mulighet til å praktisere sosiale ferdigheter, og får skape vennskap. «Barns vennskap kjennetegnes av emosjonell nærhet, oppmerksomhet mot rettferdige løsninger ved konflikter, gjensidighet og deling med hverandre» (Lamer 2016, s. 12).

Det er kjennetegn man kan se etter om barn er sosial kompetente. Sosial kompetente barn har en positiv innstilling til andres reaksjoner, og de har en god evne til å løse konflikter og uenighet (Askland og Sataøen, 2013, s. 150). Man kan også legge merke til om barn er sosialt

kompetente på om de følger og er bevisste om normene i gruppen og de sosiale reglene som gjelder. Evne til å gi en følelse av solidaritet og evne til å knytte bånd mellom seg selv og andre og et positivt selvbilde (Askland og Sataøen, 2013, s. 150).

2.3 Stille barn

Barn blir ofte sett på som motstandsdyktige og aktive, kompetente, sosial deltakende og forskende, men det er også viktig å tenke på at barn også er sårbare og sensitive. (Askland og Sataøen, 2016, s. 17). Det å være sårbar dreier seg om hvor mye barn er mottakelig for å bli negativt påvirket med hensyn til atferd og utvikling (Askland og Sataøen, 2016, s. 17). Stille barn har som regel en innagerende atferd, som vil si at de holder seg i bakgrunnen, de gjør ikke så mye ut av seg, sitter mye for seg selv, tar få initiativ og sier lite. De blir også ofte kalt for sjenerte (Lund, 2012, s.14). Det er viktig å legge merke til disse barna, selv om de ikke gjør så mye ut av seg, og ikke gjør så mye for å fange oppmerksomheten din.

Barsøe (2010) nevner noen kjennetegn på stille barn. Stille barn kan ofte ha en hemmet og tilbaketrukket atferd og de gir også lite uttrykk for følelser (Barsøe, 2010, s. 31). Engstelige og stille barn kan også føre til unngåelsesatferd og de kan ha forskjellige beskyttelsesmekanismer i interaksjon med andre (Barsøe, 2010, s. 31). Dette kan føre til dårlig samvær med andre, og dermed dårlig kompetanse (Barsøe, 2010, s. 31). De stille barna kan også unngå situasjoner som kan virke provoserende, for å beskytte seg selv. Noen gjemmer seg bort, noen finner opp unnskyldninger for ikke å bli med, mens andre kan ha vondt her og der (Barsøe, 2010, s. 31). Noen barn kan også oppleves som enten veldig anspente, eller veldig slappe i stressende situasjoner (Barsøe, 2010, s. 32). De stille barna kan til og med oppleves som veldig hjelpsomme, de er mer opptatt av å møte de forventningene de opplever andre har til dem, eller evner ikke å vite hva de selv vil (Barsøe, 2010, s. 33).

I løpet av årene man jobber i barnehage, kommer man seg ikke utenom å møte noen barn som er stille og sjenerte. Sjenanse kan defineres som en naturlig forsiktig tilbakeholdenhet i nye situasjoner (Lund, 2012, s.15). Dette kan man se i barnehagen med barn som holder fast til foreldre eller andre personer de kjenner godt, og de kan holde seg i bakgrunnen. Sjenanse er et problem som kan utvikle seg videre til isolasjon, ensomhet og selvforakt. Det kan styre tankene, atferden og hvordan individer forholder seg til verden på (Lund, 2012, s.15). Det å være sjenert kan påvirke barna på flere måter. Det kan utfordre forholdet de har til andre mennesker, men det kan også hemme individet. (Lund, 2012, s.15). Derfor er det viktig for

ansatte i barnehagen å ha kunnskap om hvordan man kan identifisere de stille barna, og også ha kjennskap til hva litteraturen sier om dette, for å kunne hjelpe.

Det er blitt forsket på og gjort undersøkelser av sjenerte barn, og det har vist at å være sjenert kan forbindes med problemer som sosial angst, sosial fobi, depresjon og unnvikende personlighetsforstyrrelser. (Lund, 2012, s.15). I tillegg er det mye forskning som viser at sjenanse også kan assosieres med betydelig psykososial mistilpasning og problemer med jevnaldrende (Lund, 2012, s.15). Det er derfor viktig å kunne se de stille barna, og hjelpe de.

2.4 Voksenrollen

Som pedagogiske ledere og ansatte i barnehage, har man et stort ansvar. Man skal ta vare på mange barn, og det er også vårt ansvar og sørge for at barn får den læringen og omsorgen de trenger. I personalgruppen er det viktig å snakke sammen om barna, se på oppførsel og handlingsmønster, og å sørge for at barna har det bra. Hvis man ser endring i oppførsel, kan det være greit å diskutere innad i personalgruppen om man kan gjøre for å hjelpe det aktuelle barnet. Samarbeid er viktig, og det er viktig at alle følger med på barna, slik at ingen faller utenfor.

Det har ofte vært mye snakk om at stille barn må få lov til å være stille og forsiktige, fordi folk er forskjellige. Men det går en grense hvis noen er stille i en slik grad at det hemmer læring, positive handlinger med andre og når det gir en opplevelse av at en ikke hører til (Barsøe, 2010, s. 30). Det bør gjøres en vurdering av barns atferd, og i hvilken grad den hindrer barnets læring, men vi må ikke la oss stoppe på grunn av at barnet kanskje ikke gir så mye tilbake (Barsøe, 2010, s. 30).

I FNs barnekonvensjon sammenfattes gunstige oppvekstsvilkår i tre hovedprinsipper: protection, provision, participation. Konvensjonen setter fokus på at oppvekstsvilkårene både skal fremme ønskelig utvikling og motvirke risikofaktorer (Askland og Sataøen, 2016, s. 17).

Det er viktig at personene som er i og rundt barnas liv er med på å skape en god hverdag for barna, for nettopp å fremme ønskelig utvikling og motvirke risikofaktorer. Barna må ha gode rollemodeller og trygge, varme voksne rundt seg, for å kunne utforske, lære og også for å kunne skape gode forhold til andre. I og med at mye av barnas tid blir brukt i barnehagen, er

det viktig at de ansatte er gode rollemodeller, og er med på å skape en god og trygg hverdag. Dette er spesielt viktig for barn som kanskje ikke har det like godt hjemme.

Når det kommer til sjenanse, er det klart at forskning viser at det assosieres med mentale, emosjonelle, atferdsmessige og sosiale vansker, så er det slik at vi vet mindre om forebyggende tiltak som er rettet mot barn. Det vi vet er at kvaliteten på voksnes tiltak i barnehagen for å styrke sosiale ferdigheter og kunnskaper er sentrale faktorer i deres utvikling (Lund, 2012, s.15). I rammeplanen (2017) står det

Barnehagen skal tilpasse det allmennpedagogiske tilbudet etter barnas behov og forutsetninger, også når noen barn har behov for ekstra støtte i kortere eller lengre perioder. Barnehagen skal sørge for at barn som trenger ekstra støtte, tidlig får den sosiale, pedagogiske og/eller fysiske tilretteleggingen som er nødvendig for å gi barnet et inkluderende og likeverdig tilbud (Utdanningsdirektoratet, 2017 s. 40).

Her setter de fokus på hvor viktig det er å tilrettelegge for alle de forskjellige behovene som er i en barnegruppe. Alle barna skal få den støtten de trenger, alt etter hvert barn sitt individuelle behov. Dette er noe som burde snakkes om innad i personalet, for at barna skal få den optimale hjelpen de trenger.

Det kan være behagelig å ha barn i gruppen som ikke gjør så mye ut av seg selv, er stille, som ikke krever så mye, de som ikke skriker, bråker og ikke tar så mye plass med hele seg (Lund, 2012, s. 22). Men det kan også være utfordrende å se de stille barna midt oppe i en hverdag som ofte er hektisk. Det kan være vanskelig å gi de den oppmerksomheten og omsorgen de trenger da de ikke krever mye. Det kan oppleves som lettere å heller gi oppmerksomhet til de barna som viser initiativ, gir tilbakemelding og gir tydelige uttrykk både verbalt og ikke-verbalt hva de trenger. Lund (2012) nevner i sin bok Brodin og Hylander som skriver:

De barna som kommer våkne og ivrige til barnehagen, er det lett å møte på en positiv og åpen måte. Det er også lett å ha tiltro til at de mestrer samværet med de andre barna. De som er stille og blyge, eller innadvendte og slumrende som spedbarn, vekker uro. Noen barn kan man vente på til de våkner, hos andre må nysgjerrigheten og lysten vekkes av andre barn eller en aktiv voksen (Lund, 2012, s. 23)

Hun påpeker videre at alle barn som kommer inn i barnehagen har krav på å bli møtt som det barnet det er, uavhengig av hvor hektisk de voksnes hverdag er. Barna skal også bli møtt som

det barnet det er, uansett om voksne tolker stillheten som trass, eller andre forklaringer som fører til ansvarsfraskrivelse (Lund, 2012, s. 23).

2.5 Inkludering, en del av voksenrollen

Inkludering er en viktig del av voksenrollen i barnehagen. Inkluderingsprosesser er ofte innøvd i barnehagens praksiser og alle forholdene som involveres, som deres forståelser av oppgaver, valg av metoder, måter å behandle andre på, struktur i form av ledelse, organisering og arbeidsfordeling. Et godt samspill er viktig for god kvalitet og inkludering (Andresen & Solli, 2017, s. 173). I Rammeplanen (2017) står det også at «Personalet skal fremme et inkluderende miljø der alle barna kan delta i lek og erfare glede i lek» (Utdanningsdirektoratet, 2017 s. 20).

Utdanningsdirektoratet (2017) skriver også i rammeplanen at

Inkludering i barnehagen handler også om tilrettelegging for sosial deltakelse. Barnehagens innhold må formidles på en måte som gjør at ulike barn kan delta ut fra egne behov og forutsetninger. Barnehagens viktigste sosialiseringsarena er leken. For noen barn kan tidlig innsats innebære at personalet arbeider særlig målrettet og systematisk – over kortere eller lengre perioder – med å inkludere barnet i meningsfulle fellesskap (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 40).

Dette er noe personalet bør jobbe med, og være klar over. Slike mål kan være gode å ha i barnehagen for å bidra til et inkluderende miljø.

Forskning som er utført om personalets forståelse av inkludering, viser at personalet i barnehagene støtter de grunnleggende verdier for inkludering. Den viser også at alt arbeidet som jobbes med rundt inkludering, innebærer alle barn. Undersøkelsene som ble gjort, viste at personalet uttrykker et sterkt engasjement for individer og det enkelte barn, og viktigheten av fellesskapets muligheter for å gi det enkelte individet omsorg, lek og læring (Andresen & Solli, 2017, s. 174-175). Forskningen viser også til noen utfordringer for inkludering som personalet opplever, her nevnes blant annet atferdsproblemer, og stille barn. Her setter de kommunikasjon som et tema, der personalet stadig prøver å forbedre kommunikasjonen med stille barn. Personalet ønsker å vise barna at de ser dem og hører dem, og håper på at den verbale kommunikasjonen kan forbedres slik (Andresen & Solli, 2017, s. 178-179). Når de svarte i undersøkelsen på hvordan de vil inkludere barn som har behov for særskilt hjelp og

støtte, var det mange som svarte at de delte i smågrupper og lekegrupper for å skape positive opplevelser (Andresen & Solli, 2017, s. 182).

3. Metode

Metode er redskapet vi bruker når vi skal undersøke noe, og det hjelper oss med å samle inn informasjon vi trenger. (Dalland, 2017, s. 52).

3.1 Kvalitativ eller kvantitativ

I metodelitteraturen er begrepet Kvalitativ-Kvantitativ mye brukt (Løkken & Søbstad, 2014, s. 34). Ordet *kvantitativ* stammer fra latin, som betyr «Det som angår mengden eller graden». *Kvalitativ* stammer også fra latin og betyr «art, beskaffenhet» eller «verdi» (Løkken & Søbstad, 2014, s. 34). Kvantitativ handler mer om «Hvor mye?» eller «Hvor godt» mens kvalitativ handler mer om «Hva er typisk?» eller «Hva er det grunnleggende forholdet ved det fenomenet vi er interessert i?» (Løkken & Søbstad, 2014, s. 34).

Etter å ha lest om de forskjellige metodene man kan bruke for innhenting av informasjon, valgte jeg å bruke kvalitativ metode til min studie. Jeg vil på en åpen måte få tak i informantene sine perspektiver. Når man foretar et intervju er det en utveksling av synspunkter og erfaringer, også fra andre, for å utvikle ny kunnskap (Løkken & Søbstad, 2014, s. 108). Hadde jeg ikke brukt intervjuer hadde jeg ikke fått tak i den informasjonen jeg sitter på nå. Jeg vil bygge min oppgave på åpne spørsmål og erfaringer fra pedagogiske ledere.

3.2 Valg av intervjuguide

Etter jeg hadde valgt metode, måtte jeg lage en intervjuguide. En intervjuguide inneholder en liste med spørsmål eller temaer som er tenkt ut på forhånd, og blir som en ramme for intervjuet (Løkken & Søbstad, 2014, s. 108). Jeg bygget spørsmålene på litteratur jeg allerede hadde funnet. Jeg fant også en bacheloroppgave som lignet på min, der jeg syntes spørsmålene som hadde blitt brukt i denne oppgaven, var relevante og faglig gode, og jeg hentet også en del inspirasjon fra dem.

3.3 Valg av intervjupersoner

Når det var på tide å starte med intervjuprosessen, lagde jeg et informasjonsskriv som jeg skulle sende ut til forskjellige pedagoger. Jeg valgte ansatte i barnehager som hadde stilling som pedagogiske ledere. Jeg valgte pedagogiske ledere med mer enn 5 års erfaring fordi sjansen er større for at de har erfaring innenfor temaet mitt. En annen faktor jeg valgte å ta med i personer som mine informanter, var at de enten nå eller har jobbet med barn over 3 år.

Barn over 3 år har et ekstra fokus på sosial kompetanse og personalet vil avdekke eventuelt skeivlæring og behov for voksenhjelp for å bli skole klare.

Jeg intervjuet tre personer. P1 intervjuet jeg før Covid-19 og fikk gjort det personlig. P1 er pedagogisk leder i en stor, privat barnehage. P2 og P3 fikk jeg ikke intervjuet før Covid-19, så de svarte på spørsmål skriftlig. De ville svare på det sammen, fordi de følte det var lettere om de kunne diskutere spørsmålene sammen. De jobber i en liten kommunal barnehage.

3.4 Validitet og reliabilitet

Validitet og reliabilitet er krav som må oppfylles, for å gi troverdig kunnskap til leserne, og derfor må disse kravene oppfylles. Dalland (2017, s. 40) definerer *validitet* som gyldighet og relevans. Det betyr at det som måles, må ha relevans og det må også være gyldig for det problemet som undersøkes. Dalland (2017, s. 40) definerer også *reliabilitet*. Reliabilitet betyr å være pålitelig. Det handler om at målingene må utføres korrekt, og at eventuelle feilmarginer angis.

Dette er noe jeg måtte tenke på i mine utførelser av intervju. Spørsmålene jeg stiller må ha validitet, altså de må være relatert til temaet jeg skal skrive om. Jeg måtte passe på at spørsmålene jeg stiller mine intervjupersoner, er relatert til min oppgave for at det skal bli gyldig.

Jeg måtte også tenke på reliabiliteten på intervjuene mine. Det er flere ting som kan gjøre testresultatene unøyaktige. Min jobb var å skape så gode forhold som mulig til intervjuene jeg skulle ha. Planen var å utføre intervjuene en tid pedagogene hadde god tid og slapp å stresse, og å ha de inne på private rom med ingen forstyrrelser. Jeg måtte også formulere spørsmålene mine så godt som mulig, slik at de var konkrete og lette å forstå. Dette fungerte godt på første intervju, men så startet Covid-19 utbruddet, og jeg kunne ikke fullføre de neste intervjuene mine personlig, og jeg bestemte meg for å sende spørsmålene mine skriftlig, slik at pedagogene selv kunne ta seg tid når de ville til å svare på spørsmålene.

3.5 Feilkilder

En feilmargin her kan være at P1 har svart på spørsmålene i et intervju der vi var sammen, mens P2 og P3 har svart på de skriftlig. Covid-19 kan bli sett på som en forstyrrelse (Løkken & Søbstad, 2014, s. 61). Vi er i en stressende situasjon, så de kan ha svart annerledes på

spørsmålene nå, enn de hadde gjort ellers. Men jeg valgte å ta svarene med, da jeg syntes svarene de kom med var relevante og gode.

Intervjuet til P1 kan oppleves som mer personlig da jeg har brukt mer tid på denne informanten og også fått tettere informasjonen, enn jeg har gjort med P2 og P3.

3.6 Etiske hensyn

Det er flere etiske hensyn man må tenke på når det gjelder intervjuer. Behandling av personopplysninger er et viktig tema å tenke på ved forskningsetikk, og man må passe på at den enkelte ikke skal bli krenket gjennom behandling av personopplysninger (Bergsland & Jæger, 2018, s. 83).

Etiske dilemmaer kan knyttes til selve problemstillingen, til undersøkelsesopplegget, innsamling av data og til analyse og drøfting av datamateriale. (Bergsland & Jæger, 2018, s. 83).

Det er tre hovedprinsipper om forskernes etiske ansvar: Informert samtykke, konfidensielt og konsekvenser.

Personene jeg har intervjuet har fått utdelt et informasjonsskriv, med informasjon om hva jeg skal skrive om, hvem de kan kontakte om de vil trekke seg, og et skjema de må skrive under, som samtykke. Det har ikke blitt spurt noen personlige spørsmål, eller blitt oppgitt noe informasjon som kan lede til at eventuelt andre, kan finne ut av hvem disse intervjupersonene er.

4. Analyse

Analyse er et verktøy man bruker for å finne ut av hva intervjuet har å fortelle, og vi søker etter meningen i det vi har fått vite og Det er viktig at man prøver å få frem innholdet på en mest mulig saklig måte i analysen (Dalland, 2017, s. 87).

4.1 Hva mener pedagogene om barns lek?

Spørsmål: *Hvordan bruker dere lek som metode i barnehagen? Hva slags forhold har dere til lek?*

«Når leken er barnets hoved beskjeftigelse, de trives godt i leken, og det er der de knytter bånd og skaper vennskap, men også lærer mye, er det viktig å skape plass til et godt lekemiljø i barnehagen og gi stor plass for leken» (P1). P1 forteller at de skiller mellom fri lek og

veiledende lek. De setter av mye tid til frilek, men har også dager med de har organisert lek, der de lager lekegrupper. De er veldig opptatte av at barn skal få sosial trening, og her bruker de lek som et hjelpemiddel for å styrke barns sosiale kunnskaper.

P2 og P3 fikk samme spørsmålet. De fortalte at de setter leken veldig høyt i barnehagen, og mener den er viktig. «Det er i leken barna prøver og feiler, og også der de lærer» (P2 og P3). De har varierte metoder som frilek, organisert lek og veiledende lek. I organisert lek setter de gjerne sammen barn med forskjellige evner. De nevner også at de gjerne utsetter samlinger om barna har en god lek.

Kommentarer: Her ser vi at P1, P2 og P3 har veldig like syn på barns lek. P1 påpeker at de lager lekegrupper av sosiale grunner. De er enige om at lek har mange gode muligheter for læring, på alle nivåer, inkludert sosialt. Alle bruker lek som en pedagogisk virksomhet i barnehagene, og en metode for læring. De bruker også veiledende lek og organisert lek, som et middel for å hjelpe barn, som sliter med forskjellige ting, som det sosiale.

4.2 Sosial kompetanse

Spørsmål: Tror du barn som faller utenfor, går glipp av mye læring?

«Både ja og nei, noen fortalte meg om et barn som sto et helt år og bare observerte barns lek, og alle trodde bare at han sto der og så plutselig når han endelig etter et år kom ut av skallet så oppdagede de plutselig at han hadde lært gjennom å observere, og da lærte han seg hvordan han skulle gjøre masse ting.» (P1). Men P1 nevner også at man ikke får den samme sosiale kompetansen ved å bare observere, istedenfor å være deltakende i lek. «Man blir ikke like flinke til å løse konflikter, og det er veldig viktig.» (P1). P1 nevner at om det er studenter som er i barnehagen som blir nervøse når barn krangler, pleier hun å si at det er bra med barn som krangler. Det er bra med konflikter, fordi hvis ikke de hadde hatt konflikter, hadde det kanskje blitt til at det er en som bestemte alt, eller at ingen turte å gjøre noe. «Det er gjennom konflikter man kan lære å hevde sine meninger og argumentere, stå opp for seg selv, og det er det man vokser på» (P1).

P2 og P3 svarer også at de mener at sosial kompetanse er en ferdighet barn som faller utenfor, ikke lærer. «Sosial kompetanse er noe man ofte må lære seg gjennom prøving og feiling i deltakelse sammen med andre, og som vi nevnte i første spørsmål er det gjennom lek at barn har et fritt rom for akkurat prøving og feiling.» (P2 og P3).

Kommentar: Her kan vi se en likhet mellom svarene, men P1 mener i motsetning til P2 og P3, at man også kan lære masse med å observere leken. Men alle tre er enige i at sosial kompetanse er noe man må være deltakende i lek for å lære.

Spørsmål: *I rammeplanen (2017) står det: «Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap.» og også «Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre (og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill)». Hva gjør dere her i barnehagen for å legge til rette for lek og fellesskap for stille barn?*

P1 svarte at de var opptatte av lek, og de setter av mye tid til det. De prøver også å skape et spennende lekemiljø ut i fra barna sine interesser. «Hvis vi ser at et barn er veldig interessert i å leke med dukker, så skaffer vi nytt tøy til dukkene. Så en får litt materiell variasjon.» (P1). P1 nevner også at det med varierte leker er viktig. «Vi prøver å få til så mye allsidige varierte lekemuligheter som mulig. Hvis det er for eksempel et barn som har lekt hund her i fire år, fordi de er stille og velger å ta den rollen fordi det er da de føler seg komfortabel, går det an å prøve å veilede dem og prøve å heve deres kompetanse litt og utfordre dem til å ta en annen rolle. Dette gjør vi med å prøve å få inn nye spennende leker og kostymer.» (P1).

P2 og P3 nevner rollelek som en av metodene de bruker for å få flere barn inn i leken. «Det siste året har flere av barna hatt ønske om å være sjefen og styre leken. Da pleier vi å dele opp lekegruppa og «gi sjefsrollen» til noen som ikke pleier å være det» (P2 og P3). De sier at de vil utfordre barna til å endre på rollene i gruppa deres. De vil utfordre barna med å dele opp gruppen og gi andre mulighet til å få prøvd seg i sjefsrollen for å øke deres sosiale kompetanse og øke lysten til å ville ta mer initiativ, og også ville ta en større rolle i hverdagen.

Kommentar: Her nevner alle, på varierte måter, hvordan varierte lek, eller leketyper kan være med på å hjelpe inkludering av alle barn. P1 nevner mer nye leker og lekematerialer som en god metode de bruker for å øke lysten til lek. Mens P2 og P3, er mer opptatt av at alle skal få sjansen til å kunne være sjefen i leken, og forhåpentligvis øke lekelysten med å endre rollene, slik at ikke det bare er en som bestemmer hele tiden, og det er rom for mer deltakelse.

4.3 Hva mener pedagogene kjennetegner stille barn?

Spørsmål: *Har dere noen i barnegruppa eller har hatt som dere vil karakterisere som stille og utenfor lek situasjoner? I tilfelle, kan dere beskrive atferden deres?*

P1 sa de har hatt noen som de ville karakterisert som stille. P1 påpeker at de ofte sitter og perler, tegner eller leker for seg selv, fordi det er dette de liker og det er da de føler seg trygge. Ute kan man ofte legge merke til at det er de som alltid vil sykle, eller huske. «De er veldig forsiktige og stille, og gjør ikke så mye ut av seg selv. De stille barna trenger at de tar ting i deres eget tempo. Hvis tempoet blir høyt i barnehagen, trekker de seg ofte unna og klenger seg til en voksen» (P1).

P2 og P3 sier de ikke har noen som de har lagt merke til akkurat nå, men har opplevd dette tidligere. «De holder seg ofte for seg selv, og gjør lite ut av seg» (P2 og P3). P2 og P3 forteller også at man kan legge merke til at de mer stille barna sitter og perler. De påpeker også at de stille og usikre barna klenger seg til en voksen

Kommentarer: Her ser vi igjen en del likheter mellom P1, og P2, P3 sine svar. Alle tre opplever at de stille barna er mer tilbaketrukkne, og holder seg mer for seg selv. De er ikke like aktive i andre leksituasjoner, og foretrekker å gjøre aktiviteter, som ofte bare krever en person. De forteller også at de stille barna, er ofte mer avhengig av de voksne sin støtte, enn det de andre barna er.

4.4 Voksenrollen, hvordan fange opp stille barn?

Spørsmål: *Er stille barn et tema innenfor personalgruppen?*

«På avdelingsmøter og personalmøter går vi jevnlig gjennom hvert barn, og vi spør alltid det samme spørsmålet 'er det noen barn som trenger noe ekstra? '» (P1). De bruker samtale innad i personelt, for å kunne få oversikt over hvordan barna har det. P1 sier også at ting går litt i perioder, av og til er det barn som sliter med forskjellige problemer. Det er mange ting som spiller inn i hverdagen til barnet, og deres oppførsler, forteller P1. I slutten av intervjuet nevner også P1 at det er viktig med trygge voksne som er tilstede for barna. Det å være med barna og la de bli trygge på deg, kan hjelpe de med å åpne seg mer opp.

«Det er et tema at man må følge med å se hva slags type lek barna har, og om de er stille/utagerende» (P2 og P3). De sier at de snakker om alle barna, og merker seg om hvert

enkelte sitt behov. P2 og P3 nevner også at tidligere når de har hatt stille barn har de prøvd å se hva som ligger bak det, og hva som er grunnen til deres innadvendte atferd.

Kommentar: Her ser vi at stille barn er et tema innad i personalet for P1, P2 og P3. Alle snakker om stille barn i personalmøter og ser på alle barna for å finne ut om alle har det bra.

Spørsmål: Hva gjør dere i barnehagen for å fange opp barn som sliter sosialt?

«Vi har et observasjons skjema som heter «Alle med», der vi observerer barn. Og så har vi noen strategier hvis noen barn faller utenfor lek, det å gi tid til lek. I noen tilfeller må leken ha en større grad av voksenstøtte enn ellers, man må altså leke det barnet inn i leken» (P1). P1 forteller også videre at de prøver å beskytte leken. Hvis det er noen som nesten aldri leker og plutselig har de begynt å leke med andre barn, og det egentlig er tid for samling, forteller P1 at det er ofte de sier at kan de få lov til å leke videre.

P2 og P3 nevner også observasjon som et godt verktøy for å fange opp barn som kanskje sliter sosialt. «Vi observerer barna og ser etter endringer i lekemønsteret, og snakker sammen innad i personalet om de er stille/utagerende.» P2 og P3 nevner også at de opplever at man kan fange opp mye ved å være med eller med å observere leken.

Kommentar: Her nevner igjen alle sammen viktigheten av å snakke sammen innad i personalet, og også hvor mye observasjon kan ha å si. P1 nevner hvor viktig det er å beskytte leken, noe som P2 og P3 også nevnte i et tidligere spørsmål. På spørsmål en når jeg spurte om lek, svarte P2 og P3 at de utsetter gjerne en samling hvis barna har en god lek, akkurat som også P1 nevner her.

4.5 Inkludering av stille barn

Spørsmål: Har dere noen mål i barnehagen om å være inkluderende, og fokus på vennskap og lek?

P1 sier at de bygger deres mål på rammeplanen. «Et mål vi har er at barnehagen skal gi barna muligheten til å utvikle tillit til seg selv og andre. Vårt mål er å gi de omsorg, og gi de muligheten til å påvirke deres egen hverdag. Omsorgen handler mye om å legge til rette for at barn får utvikle vennskap, og delta aktivt i vennskap.» (P1). Hun legger også til at de jobber aktivt med at hele personale hele tiden jobber med å tilegne seg kunnskap om barn og det å

bygge gode relasjoner, og skape tillit mellom barn og voksne. P1 forteller om et program de holder på med akkurat nå. De holder på med noe som heter «Hjertevenn», som P1 forklarer som et program som skal gi alle barna gode og positive opplevelser, og som skal hjelpe med sosial kompetanse. Hver dag har de en hjertesamling, og velger ut et barn som skal være hjertevennen. Alle de andre barna skal si noe snilt om barnet som er hjertevennen, og pedagogen skriver ned alle. P1 forteller at de er opptatte av å lære barn å invitere seg selv inn i leken, og også invitere med andre. Hun påpeker også at det selvfølgelig ikke er alle barn som stikker seg ut, og ikke alle som vil løpe opp til mikrofonen å synge, og at barn er forskjellige. De jobber alltid med å få barna til å bli tryggere på seg selv, og kunne tørre å av og til utfordre seg selv.

P2 og P3 svarte også at de fulgte rammeplanen, og jevnlig skapte mål derfra, også om inkludering og vennskap. De sa også «Spesielt om man ser fremover mot skolestart så mener vi at man kan komme langt om man har evnen til å få og opprettholde vennskap.» De jobber derfor med mål og opplegg, som å dele i små lekegrupper for å hjelpe barna å delta mer.

Kommentar: Her ser vi igjen at det går i mål fra rammeplanen som alle tre jobber med, og også viktigheten av at barna lærer seg å invitere seg selv med inn i leken og også viktigheten av vennskap. Men P1 jobber også med forskjellige programmer og opplegg, som er rettet mot vennskap. Grunnet mulig fare for sporing, velger jeg å ikke legge med «Hjertevenn» som vedlegg.

5. Drøfting

5.1 Barns lek

I teori delen har vi sett på barns lek. Dette er et viktig tema i barnehagen, det finnes flere teorier og litteratur på dette området, og det er sterkt understreket i rammeplanen. Det er også opprettet lover om barns rett til lek. Jeg har alltid vært veldig opptatt av lek, og også om hvordan man kan bruke lek som en metode og pedagogisk virksomhet. Leken appellerer til barns engasjement, og en veldig god metode å bruke for barns læring (Lillemyr, 2016, s. 32). Jeg mener at det er en god metode å bruke for å tilby rike erfaringer, positive opplevelser, og læring.

Leken har en stor betydning for barnets psykiske og fysiske utvikling, og den blir sett på som en nødvendig virksomhet i barnas liv og i barnehagen for å bidra til læring (Lillemyr, 2016, s. 36). Når pedagogene ble spurt om hvordan de bruker lek som metode i barnehagen, nevnte P1

at dette er det barna er opptatt av, og liker, og også der de lærer mye, og de gir stor plass til leken i barnehagen. Dette er også mye av det samme som Lillemyr (2016) mente om lek. P1 sa også at de bruker lek som en metode for å hjelpe barn som sosial trening, siden det er i lek sammen med andre barn de lærer.

P2 og P3 var på samme tankegang når det kommer til lek. De sier at det er i leken barna prøver og feiler, og dermed en god arena for læring, nettopp fordi de lærer gjennom leken. De bruker også i likhet med P1, leken, både veiledet lek og organisert lek, som et middel for å hjelpe de barna med svakere ferdigheter. Dette kan være blant annet sosial kompetanse, som en lærer fra andre.

Både Lillemyr og P1, P2 og P3, og synes lek er en utrolig god læringsarena. Lillemyr (2016) har snakket om at leken er der barn kan lære fra hverandre, både når det gjelder språk, motorikk, sosial mestring og sosial kompetanse. De læringsmulighetene barn får gjennom lek er viktige, og leken bør utnyttes alt den kan i barnehagene. Det er lover om barns rett til lek, både i Rammeplanen og i FNs barnekonvensjonen, som sikrer barn denne muligheten til lek, og det er noe som alle barnehagene skal gi barn tilgang til.

5.2 Sosial kompetanse gjennom lek

Sosial kompetanse er en viktig egenskap å ha for å kunne sosialisere seg, og for å forhold og vennskap. Sosial kompetanse kan ha en sammenheng med følelsen av selvverd, fordi det er i sosiale situasjoner med andre man får aksept på den en er (Askland & Sataøen, 2013, s. 150). Sosial kompetanse er ikke noe man er født med, men noe som må læres. Hvis man ikke lærer seg sosial kompetanse kan dette gå ut over forhold til voksne og andre barn, og man mislykkes i sosiale samspill (Lamer, 2016, s. 10). Om barn stadig opplever negative hendelser, som avvising fra jevnaldrende, kan dette gjøre at de går glipp av mange positive erfaringer og læringsmuligheter (Lamer, 2016, s. 10). Å ha sosial kompetanse er viktig for både barn og voksne. Lek er ofte en slik sosial situasjon der barn har et åpent rom for læring, der barn kan prøve ut litt hva de vil, og det er greit fordi «de later bare som».

Intervjupersonene hadde også tanker om sosial kompetanse. P1 mente at det er mange ting de kan lære gjennom å observere, men sosial kompetanse er ikke nødvendigvis en av dem. Sosial kompetanse krever deltakelse, prøving og feiling for at barn kan finne ut av hva som er akseptabelt, og hva som ikke er akseptabelt. I motsetning til P1, nevnte ikke P2 og P3 noe om at barn kan lære gjennom observasjon, men de mente i likhet med P1 at lite deltakelse i

sosiale situasjoner som lek, kan føre til liten sosial kompetanse. Akkurat som Lamer (2016, s. 10) påpeker at uten sosial kompetanse kan barna gå glipp av positive erfaringer og læringsmuligheter. Leken er viktig for at barn kan skaffe masse av den kunnskapen de trenger, for å kunne fungere i samfunnet gjennom erfaringer fra lek. Det blir satt en sammenheng mellom kvaliteten på lek, sammen med oppdragelsen og omsorg, og barnets sosiale kompetanse (Lamer, 2016, s. 12). Det er viktig at barna får gode muligheter til lek, samt trygge ansatte og voksne, for å kunne utvikle en god sosial kompetanse.

Når informantene ble spurt om hvordan de legger til rette for lek og fellesskap for stille barn, sammen med sitat fra Rammeplanen (2017) med tanke på sosial kompetanse, var det også mye snakk om å legge til rette for lek i barnehagen. Her ble det nevnt både med nye spennende leker, spennende lekemiljøet og det ble også nevnt å dele barna inn i mindre grupper, for å øke lysten til å leke, og gå ut av komfortsonen. Dette er som Lamer (2016) sa, veldig viktig fordi god lek blir ofte sett i en sammenheng med god sosial kompetanse.

Det er tegn man kan se etter, om barn er sosiale kompetente. Om de har en positiv innstilling til andres reaksjoner, og om de har en god evne til å løse konflikter og uenighet (Askland & Sataøen, 2013, s. 150). Dette var også noe P1 snakket om. Hun mente også at konflikter er en bra ting for barn, fordi det er slik de lærer hvordan man kan takle konflikter, og lære seg å stå opp for seg selv, som er viktig innen sosial kompetanse.

Stille barn som er lite deltakende i lek, får ikke den samme sosiale kompetansen. Dårlig sosial kompetanse kan føre til dårlig selvbilde og selvfølelse, og også problemer med jevnaldrende. Basert på mine funn, mener jeg at det å bruke lek som en metode for å hjelpe de stille barna absolutt er et godt alternativ. Å introdusere barna til nye og spennende leker, og lekemuligheter slik som vi har sett at P1, P2 og P3 gjør, kan det hjelpe å vekke lekelysten i barna, for videre å kunne utvikle en bedre sosial kompetanse. Det å kunne delta i lek, lære hva som er greit, hva som ikke er greit å si og gjøre, lære å løse konflikter, er en utrolig viktig del av sosial kompetanse. Det er viktig for at barn skal kunne sosialisere seg med andre, og det kan få store konsekvenser på deres sosiale liv, og også læring dersom de ikke får den sosiale kompetansen.

5.3 Kjennetegn på stille barn

Nå har vi sett på barns lek og sosial kompetanse for stille barn, men hvem er egentlig de stille barna? Barnehagehverdagen er hektisk, og det er mye som skjer, mye å tenke på, og mange å

ta hensyn til. Det er lett for de stille barna å falle mellom to stoler. Dette er noe som absolutt ikke må skje. Alle ansatte i barnehagene må ha øynene åpne, og sørge for at alle barna er med og får den støtten de trenger for å få en god utvikling og god sosial kompetanse. For at de stille barna som trenger ekstra hjelp og støtte, skal få den hjelpen og støtten de trenger, er det viktig å ha kunnskap for å kunne identifisere stille barn, for så å kunne hjelpe de. Er man usikker, må en innhente mer kunnskap. Barna har en rett på hjelp, som det også er understreket i rammeplanen (2017), som påpeker alle barn har rett til å få sine behov møtt.

I teori delen nevner jeg Lund (2012) som snakker om slike kjennetegn på stille barn, som innagerende, tilbaketrukket, sitter mye for seg selv, og sier lite. Barsøe (2010) definerer også disse stille barna. Barsøe (2010) nevner flere ting, hun sier at de stille barna ofte kan ha en hemmet og tilbaketrukket atferd. De stille barna unngår ofte situasjoner som er mye for dem, og kan ha beskyttelsesmekanismer i interaksjon med andre (Barsøe, 2010, s. 31).

De samme karakteristiske trekkene som det ble nevnte, gikk også igjen i spørsmålene i intervjuet. Snakket de også om den samme tilbaketrukkent holdningen, sitter for seg selv og perler eller leker på ronsen ute, med det de føler seg trygge. P1 fortalte og noe av det samme Barsøe (2010) snakket om, med at de engstelige og stille barna kan unngå situasjoner som virker provoserende, og er for mye for dem. Men det ble også nevnt at de kan klinge seg til ansatte, igjen, der de føler seg trygge og komfortable.

En typisk grunn bak en slik stille og innagerende atferd kan være sjenanse. Dette er et ord jeg har valgt å ikke bruke i problemstillingen, fordi det kan ligge så mye annet bak stille barn enn sjenanse, men har valgt å ta det med i teorien og drøftingen fordi det kan være en grunn bak barna sin stille atferd. Å være sjenert blir betegnet som at en er naturlig tilbaketrukket i nye situasjoner (Lund, 2012, s.15). Sjenanse kan også høres ut som noe helt normalt, og det er mange barn som er sjenerte. Forskning på sjenanse har vist at det ofte kan forbindes med problemer som sosial angst, sosial fobi, depresjon og unnvikende personlighetsforstyrrelser, men også at det kan forbindes med problemer med jevnaldrende (Lund, 2012). Vi ser mange like kjennetegn mellom sjenanse og stille barn. Alle har den samme innagerende atferden, og trangen til å isolere seg mer fra andre, og unngå situasjoner der de ikke er komfortable. De samme tegnene her går også igjen i intervjuene til P1, P2 og P3. Disse tegnene på stille barn og sjenanse, bør absolutt ikke ignoreres.

Basert på de funnene vi har sett her, så mener jeg vi må ha kunnskap for å kunne identifisere de stille barna som trenger hjelp, nettopp fordi det kan føre til problemer som dårlig sosial

kompetanse, sosial angst, depresjon og så videre. Det å kunne identifisere dem, gjør at man kommer et steg nærmere til å kunne hjelpe dem. Det er så utrolig viktig å se de, og ikke bare tenke at alt er bra, men faktisk kunne kjenne igjen disse kjennetegnene, og gjøre noe med det. Stille barn kan ofte trenge hjelp, og det er den voksne sin rolle og gjøre det de kan for å hjelpe.

5.4 Voksenrollen

Voksne har viktig rolle når det kommer til barna. Ingen barn er like, og det er noe som burde være i tankene hele tiden når man jobber med barn. Men hva er den voksnes rolle når det kommer til stille barn? Det er et viktig spørsmål, og noe alle pedagoger og ansatte burde spørre seg selv. Hva er mitt ansvar og min forpliktelse ovenfor de stille barna i barnehagen? Ved å bruke observasjon, samtaler og kartlegging, kan vi være med på å skape en god hverdag for barna. Trygge voksne og trygge omgivelser er også viktig for å gi barna den støtten de trenger.

Jeg har nevnt at selv om et barn er stille betyr det ikke nødvendigvis at det er noe galt, kanskje de bare trenger tid. Men det går en klar grense når den stille og introverte holdningen fører til at det hemmer læring og positive handlinger (Barsøe, 2010, s. 30). Det må gjøres en vurdering av atferden deres, og i hvilken grad den hemmer læring (Barsøe, 2010, s. 30). Her er det viktig at personalet diskuterer, og ved bruk av trygge voksne i barnets liv, finne ut av barnets behov for hjelp og støtte.

Hvis man har lagt merke til et barn som man vil karakterisere som stille ut i fra kjennetegnene, må man handle videre. Samtale innad i personalet kan være en god metode å bruke for å finne ut av hvordan man kan hjelpe de barna. Pedagogene i intervjuene snakket om hvordan de bruker personalmøter til å se på alle barna, og snakke sammen om barna i gruppen, og om det er noen som trenger noe ekstra. Barn som har behov for ekstra støtte, er det også understreket i Rammeplanen (2017), der de snakker om at alle barn skal få møtt sine behov og at barnehagen skal gi barn den støtten de trenger. P1 nevnte også et kartleggingsverktøy de bruker i barnehagen som heter «Alle med». De snakket også om å bruke observasjon som et verktøy. Både samtale, kartleggingsverktøy og observasjon kan være gode verktøy å bruke for å sjekke og sørge for at alle har det bra. Slike verktøy burde tas i bruk jevnlig, da ting kan endre seg fort. Det er også en god mulighet for å finne ut om det er noen som ikke har det bra, og som kan trenge ekstra støtte.

I FN's barnekonvensjon, som nevnt tidligere, står det om tre hovedprinsipper: protection, provision, participation. Her snakker de om viktigheten av gode oppvekstvilkår, som er med på å fremme utvikling og motvirke risikofaktorer, som for eksempel stille og innagerende atferd som fører til mindre læring av blant annet sosial kompetanse (Askland og Sataøen, 2016, s. 17). Dette er et sort ansvar som barnehagen har, og ved bruk av kartleggingsverktøy som observasjon, og samtale med personalet, kan man sørge for at barna har et best mulig trygt og godt miljø rundt seg. Det er også viktig med gode og trygge voksne. Barnehagen skal være et trygt og godt sted for barn, der hverdagen skal være mest mulig optimal for alle barn, også de stille barna. Barnehagen skal skape et godt og inkluderende miljø for at barna kan yte mest mulig, og tørre å utfordre seg selv.

Ved å ignorere eller ikke se barns atferdsvansker, kan dette hindre deres læring, og føre til utrygghet, depresjon, angst, avvising, ensomhet og økt indre uro (Lund, 2012, s. 22). Det er viktig at vi møter stille barn på en god og åpen måte. Selv om det kan virke deilig å ha barn som ikke gjør så mye ut av seg, og ikke krever så mye oppmerksomhet, så kan det være en utfordring å se stille barn (Lund, 2012, s. 22). Det er viktig å møte alle barna likt uansett, og ikke skrive fra seg ansvar fordi de tolker stillheten som trass (Lund, 2012, s. 23). Tillit mellom barn og voksne, er også noe P1 nevner i sitt intervju, og denne tilliten er viktig å skap for at barn skal få en trygg og god hverdag. Dette gjelder spesielt de stille barna som har behov for ekstra voksenstøtte. Det er viktig å se de stille barna, og gjør alt en kan for å hjelpe dem og gi dem den beste muligheten til å komme seg ut av skallet deres, og leke og lære med andre barn. Dette er den voksnes ansvar. Selv om det finnes lite forskning på forebyggende tiltak, kan bruk av observasjoner, samtaler og kartleggingsverktøy være gode alternativer, samt å skape et godt og trygt miljø rundt barnet.

5.5 Inkludering, en del av voksenrollen

Barnehagen skal være inkluderende for alle barn. Men hva må personalet gjøre for å inkludere stille barn? Det er viktig med godt samarbeid for god kvalitet og et godt inkluderende miljø (Andresen og Solli, 2017, s. 173). En god inkluderende barnehage er blant annet understreket i Rammeplanen (2017), der det skrives om at personalet skal fremme et godt inkluderende miljø, slik at alle barna kan delta i lek. Inkludering i barnehagen er veldig viktig. Inkludering handler om å gi barn muligheten for sosial deltakelse og foregå på en måte som gjør at alle barn kan delta, ut fra egne behov og forutsetninger (Utdanningsdirektoratet, 2017). Rammeplanen (2017) nevner også at tidlig innsats med å jobbe målrettet og systematisk, være

med på å inkludere barnet i meningsfulle fellesskap. Personalet har et ansvar, for å skape et godt og inkluderende miljø rundt barnet, dette gjelder også de barna med forskjellige forutsetninger.

Forskningen som er blitt gjort rundt temaet inkludering, viser at de fleste pedagoger støtter de grunnleggende verdiene for inkludering og også at inkluderingen gjelder alle barn (Andresen og Solli, 2017, s. 174). P1, P2 og P3 har også en forståelse på hva inkludering er. P1 jobber med mål om inkludering gjennom tillit og omsorg, som hun forklarer, handler omsorg mye om å legge til rette for vennskap. De jobber også med tillit, både tillit mellom barn og voksne, men også at barn skal ha tillit til seg selv. Tillit til voksne er viktig for å kunne føle seg trygg. Forskningen gjort om inkludering, viser at flere pedagoger ønsker bedre kommunikasjon med de stille barna, for å bedre kunne inkludere de (Andresen og Solli, 2017, s. 175). P1 bruker «Hjertevenn» for å skape gode opplevelser, som videre kan hjelpe med sosial kompetanse, som er viktig for å skape vennskap. De hadde i tillegg mål om å hjelpe barn med å kunne invitere seg selv med i leken, og også spørre andre med, da dette er viktige egenskaper for å kunne være med å leke med andre.

P2 og P3 jobber mer med mål om å fordele inn i små lekegrupper for å hjelpe barna å delta mer. Dette ble også nevnt av pedagogene i forskningen om inkludering. Her går det igjen på de positive opplevelsene, som i «Hjertevenn» programmet til P1. Pedagogene i forskningen mente at å dele barn i små grupper eller lekegrupper, for å hjelpe de som har behov for særskilt hjelp og støtte, til å skape gode positive opplevelser (Andresen og Solli, 2017, s. 182). P2 og P3 sier de jobber aktivt med mål om vennskap, da de mener at de kommer en lang vei om de har evnen til å få og opprettholde vennskap.

Det finnes mange gode mål og måter å hjelpe med å inkludere barna på, og pedagogene bør ha kunnskap og kjenne til Rammeplanen, når det kommer til målsetting i barnehagen. Man kan komme langt med mål om inkludering, vennskap og lek. Å jobbe mot et mål, gir en motivasjon til å gjøre det en kan for barna som trenger det. Det er også veldig individuelt hvordan en velger å jobbe. P1 jobbet med tillit og vennskap, samt programmet «Hjertevenn», mens P2 og P3 jobbet med lekegrupper. Alle hadde de samme målene om å skape gode vennskap og positive opplevelser, noe om også gikk igjen i forskningen om inkludering.

6. Avslutning

Med problemstillingen «Hvordan kan personalet jobbe med å hjelpe stille barn ved bruk av lek?» i bakhodet, har tankene svirret. Ved bruk av titler som var relevante innenfor mitt tema, ble det svart på flere spørsmål. Som vi har sett, er inkludering av stille barn utrolig viktig, da eventuelle konsekvenser for stille barn senere i livet, kan påvirke leveforholdet deres. Vi har sett på det å se de stille barna, legge merke til de og prøve å forstå og hjelpe er utrolig viktig for videre utvikling.

Når jeg nå ser på problemstillingen min, og svarene jeg har fått, vil jeg si at jeg har fått svarene jeg håpte på å få. Leken er så utrolig viktig, og bidrar til masse læring, og er noe som bør brukes daglig i alle barnehager. Leken er blant annet med på å lære barn sosial kompetanse når de er i samspill med andre. For å kunne hjelpe de stille barna gjennom lek, må man starte et sted. Det å kjenne igjen de typiske kjennetegnene for stille barn, og kunne observere og det å kunne se når det hemmer barns læring er viktig. Det er det første steget man må ta, for å kunne hjelpe. Videre har de voksne et viktig ansvar, med å hjelpe de stille barna. Samtale, kartlegging og observasjoner er viktige verktøy som bør brukes i barnehagen for å kunne se de stille barna, og finne ut av hva slags støtte de trenger, da de har rett på ekstra støtte, som understreket i Rammeplanen (2017).

Som vi har sett, så finnes det lite forskning på forebyggende tiltak, men et godt og trygt miljø, samt trygge voksne er en god begynnelse, for å kunne hjelpe. Som informantene i mitt forskningsprosjekt sa, samt teori, så holder de stille barna seg ofte i de situasjonene der de føler seg trygge. Å skape et trygt miljø kan da være en stor hjelp. Inkludering har vi også sett på her, og er viktig for å kunne hjelpe de stille barna med i leken. Ved bruk av spennende nye leker, lekegrupper og lek med ekstra voksenstøtte, kan personalet hjelpe de stille barna mer med inn i leken.

Jeg startet denne oppgaven med spørsmål om hva de stille barna går glipp av om de er lite deltakende i lek, som sosial kompetanse, og hva de voksne kan gjøre. Gjennom å se på litteratur og teori, samt intervju, fikk jeg svar på mange av mine spørsmål. Gjennom å se på litteratur og teori, oppdaget jeg også eventuelle problemer som kan ligge bak barnas stille oppførsel, noe jeg ikke var klar over før jeg startet, som har åpnet øynene mine enda mer. Desto mer jeg oppdaget at de gikk glipp av og også problemer som ligger bak, og problemer de får i fremtiden, desto høyere ble motivasjonen min for å kunne hjelpe dem. Dette er også

en viktig del av kunnskap for å kunne hjelpe de stille barna, det å vite eventuelle problemer de kan få i fremtiden dersom man ikke gjør noe, kan øke motivasjonen for andre ansatte i barnehager også.

Jeg sitter fortsatt igjen med mange spørsmål som jeg gleder meg til å kunne utforske mer når jeg kommer ut i jobb, men dette var en god start.

7. Litteraturliste

- Arnesen, A-L. (2017). Inkludering. Perspektiver i barnehagefaglige praksiser. Oslo: Universitetsforlaget.
- Askland, L., Sataøen, S.O. (2013) (3. Utgave). Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Barsøe, L. (2012). Ville og stille barn i barnehagen – Veier ut av låste atferdsmønstre. Oslo: Kommuneforlaget.
- Bergsland, M.D., Jæger, H. (Red.). (2018). Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Dalland, O. (2017) (6. Utgave). Metode og oppgaveskriving. Oslo: Gyldendal akademiske.
- Utdanningsdirektoratet. (2017). Rammeplanen.
- Lamer, K. (2016). Barnehagen: Sosial kompetanse. Oslo: Gyldendal akademiske.
- Lillemyr, O.F. (2016) (3. Utgave). Lek på alvor. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lund, I. (2014). Det stille atferdsproblemet. Bergen: Fagbokforlaget.
- Lund, I. (2017). Om å lytte til det stille atferdsproblemet. Barnehagefolk
- Løkken, G., Søbstad, F. (2014) (4. Utgave). Observasjon og intervju i barnehagen. Oslo: Universitetsforlaget.
- Øksnes, M. (2016). Lekens flertydighet - barns lek i en institusjonalisert barndom. Oslo: Cappelen Damm.
- Ytrøy, K.B. (2019). Bacheloroppgave – Stille barn og inkludering. HVL

8. VEDLEGG

Vedlegg nummer 1, informasjonsskriv:

Vil du delta i forskningsprosjektet

”[Stille barn og lek]”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Hei! Jeg skal skrive bachelor oppgave i barnehagelærerstudiet på Høgskulen på Vestlandet.

Jeg skriver om stille barn i barnehagen, barn som kanskje kan virke tilbaketrukket, og lite deltakende i sosiale situasjoner som lek. Jeg vil finne ut av hvem det er som er de stille barna, hva ligger bak det, og hva personalet og den pedagogiske lederen kan gjøre for å hjelpe å inkludere disse barna i hverdagen. Jeg vil også ha fokus på lek, hvordan mangel på lek kan påvirke barns læring, og også hvordan lek og inkludering i lek, kan hjelpe de stille barnas læring.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg vil gjerne ha deg med på dette intervjuet på grunn av tidligere kjennskap.

Hva innebærer det for deg å delta?

- Hvis du velger å delta i mitt prosjekt, vil det innebære at du får tilsendt 7 spørsmål på mail, som du kan svare på som du vil. Jeg vil gjerne høre om dine erfaringer og tanker rundt temaet, du kan svare fritt og legge til dine ta

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Min veileder vil ha tilgang til intervjuet.
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data.

Det vil ikke bli oppgitt noen personopplysninger i det ferdige prosjekter.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 20 desember 2020. Etter denne datoen vil lydopptak og alle personopplysninger bli slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Høgskulen på Vestlandet ved Kjerstin Sjursen – Kjerstin.Sjursen@hvl.no. TLF: 92240851
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Prosjektansvarlig

Eventuelt student

(Forsker/veileder)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca.

September 2020

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg nummer 2, Intervju:

Spørsmål 1: Hvordan bruker du lek som en metode i barnehagen? Hva slags forhold har dere til lek i barnehagen?

Spørsmål 2: Tror du barn som faller utenfor, går glipp av mye viktig læring?

Spørsmål 3: I rammeplanen (2017) står det: «Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap.» og også «Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre (og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill)». Hva gjør dere her i barnehagen for å legge til rette lek og fellesskap for stille barn?

Spørsmål 4: Har dere noen i barnegruppa eller har hatt som du vil karakterisere som stille og utenfor lek situasjoner? I tilfelle kan du beskrive atferden deres?

Spørsmål 5: Er dette et tema dere har innenfor personal gruppen?

Spørsmål 6: Hva gjør dere i barnehagen for å fange opp barn som sliter sosialt?

Spørsmål 7: Har dere mål i barnehagen om å være inkluderende, og fokus på vennskap og lek?

Spørsmål 8: Noe annet dere vil legge til?